

**Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника**

Навчально-науковий юридичний інститут

Кафедра судочинства

Башурин Н.Я.

**СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ
УКРАЇНИ**

**Методичні вказівки
для організації самостійної роботи
студентів денної та заочної форм навчання**

**Спеціальність – 081 Право
ОР «Бакалавр»**

Івано-Франківськ, 2024

УДК 342.5
Я 79

Затверджено на засіданні кафедри судочинства Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 1 від 28.08.2024 р.)

Башурин Н.Я. Судові та правоохоронні органи України. Методичні вказівки для організації самостійної роботи студентів денної та заочної форм навчання. Івано-Франківськ. Навчально-науковий юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2024. 36 с.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника і призначені для організації самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни «Судові та правоохоронні органи України», підготовки до здачі заліку. У вказівках викладені: перелік питань для самостійного опрацювання, практичних та методичних завдань. До кожної теми поданий перелік літератури, до якого включена монографічна та інші наукові джерела по темі, а також розширений перелік нормативно-правових актів, які регулюють відповідний вид відносин станом на 01.09.2024 р.

Посібник призначений для студентів, аспірантів, викладачів.

© Башурин Н.Я., 2024 рік

© Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника, 2024 рік

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Програма дисципліни.....	6
<u>Методичні рекомендації для організації самостійної роботи здобувачів денної та заочної форм навчання.....</u>	9
Модуль 1. Судові органи України	9
Тема 1. Предмет та система дисципліни «Судові і правоохоронні органи України». Поняття і загальна характеристика судової, правоохоронної та правозахисної діяльності.....	9
Тема 2. Судова влада і судова система України.....	10
Тема 3. Особливості правового статусу судді в Україні. Правовий статус присяжного.....	13
Тема 4. Організаційне забезпечення діяльності судів та органи суддівського самоврядування.....	16
Модуль 2. Правоохоронні органи України.....	19
Тема 5. Прокуратура України	19
Тема 6. Антикорупційні органи України.....	22
Тема 7. Система органів Міністерства внутрішніх справ України. Служба безпеки України... ..	24
Тема 8. Органи досудового розслідування та оперативно-розшукової діяльності. Державне бюро розслідувань.....	28
Тема 9. Адвокатура і нотаріат в Україні.....	31
Тема 10. Митні органи та податкові органи України.....	34

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Судові та правоохоронні органи України» має фундаментальне значення для студентів-правників, оскільки перед тим, як вивчити навіть базові галузі права, необхідно проаналізувати побудову судових та правоохоронних органів, засади, на яких вони формуються, з'ясувати їх завдання та основні напрямки діяльності. В процесі євроінтеграції України динаміка перетворень у сфері правотворчої і правозастосовної діяльності вимагає чітких уявлень про систему, завдання, структуру та повноваження органів судової влади та правоохоронних органів, зокрема, органів прокуратури, антикорупційних органів, органів внутрішніх справ, служби безпеки, юстиції, адвокатури та деяких інших органів, що допоможе студентам краще зрозуміти їх повноваження та функції, які вони реалізують на практиці у конкретних сферах правозахисної, правоохоронної та правозастосовної діяльності.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є діюче законодавство, яке регулює порядок організації та діяльності судових та правоохоронних органів України, їх структуру та напрями діяльності.

Міждисциплінарні зв'язки: Навчальна дисципліна «Судові та правоохоронні органи України» має тісний зв'язок з такими навчальними дисциплінами як «Конституційне право», «Теорія держави і права», «Трудове право України», «Кримінальне процесуальне право України», «Цивільне процесуальне право України».

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів**:

1. Змістовий модуль 1 «Судові органи України».
2. Змістовий модуль 2 «Правоохоронні органи України».

Мета навчальної дисципліни «Судові та правоохоронні органи України» – виробити в студентів загальне розуміння сутності судової та правоохоронної діяльності, допомогти їм ґрунтовніше засвоїти галузеві юридичні дисципліни при вивченні діяльності судових та правоохоронних органів щодо застосування права, забезпечення законності і правопорядку в Україні.

Основними **цілями** навчальної дисципліни «Судові та правоохоронні органи України» є ознайомити студентів з необхідними джерелами права; сприяти глибокому засвоєнню нормативних актів, прищепити вміння працювати з ними; ознайомити з принципами організації судової системи в Україні та організації правоохоронних органів; дати чітке уявлення про сутність судової влади та про сутність правоохоронної діяльності.

Під час вивчення дисципліни очікується, що студенти здобудуть:

Загальні компетентності:

- ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК9. Здатність працювати в команді.
- ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні компетентності:

- СК1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

СК2. Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему.

СК3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.

СК7. Здатність застосовувати норми та інститути права, зокрема з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.

СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

ПРН 2. Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини. ПРН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

ПРН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

ПРН 6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

ПРН 10. Вільно спілкуватись державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію.

ПРН 11. Мати базові навички риторики.

ПРН 12. Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.

ПРН 13. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

ПРН 14. Використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для правничої діяльності.

ПРН 15. Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.

ПРН 17. Працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань команди.

ПРН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

ПРН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

ПРН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

Програмові вимоги
для здачі заліку з дисципліни «Судові та правоохоронні органи України»

Модуль 1. Судові органи України

Тема 1. Предмет та система дисципліни «Судові і правоохоронні органи України». Поняття і загальна характеристика судової, правоохоронної та правозахисної діяльності

«Судові та правоохоронні органи України» як навчальна дисципліна, її специфіка та особливості. Предмет, методи та структура навчальної дисципліни «Судові та правоохоронні органи України». Взаємозв'язок навчальної дисципліни «Судові та правоохоронні органи України» з суміжними навчальними дисциплінами. Нормативні джерела навчальної дисципліни «Судові та правоохоронні органи України». Поняття, ознаки і загальна характеристика судової діяльності. Поняття і загальна характеристика судової влади як однієї з трьох гілок державної влади в Україні та суб'єкти її реалізації. Загальна характеристика правоохоронної діяльності та її основні функції. Принципи здійснення правоохоронної діяльності. Завдання правоохоронної діяльності. Поняття, особливості та загальна характеристика правозахисної діяльності. Суб'єкти здійснення правозахисної діяльності та їх характеристика. Співвідношення судової, правоохоронної та правозахисної діяльності (порівняльний аналіз).

Тема 2. Судова влада і судова система України

Поняття судової влади, її характерні ознаки. Співвідношення судової влади з іншими гілками влади. Форми реалізації судової влади. Функції судової влади. Поняття та значення засад (принципів) судочинства. Система засад (принципів) судочинства. Принципи побудови судової системи України. Передумови та порядок утворення та ліквідації судів. Поняття та види судових інстанцій в Україні. Рівні (ланки) судової системи України. Місцевий суд, його склад, повноваження та організація роботи. Види і склад апеляційних судів в Україні. Повноваження апеляційних судів. Спеціалізовані суди України та їх місце у судовій системі України. Вищий суд з питань інтелектуальної власності: порядок формування, структура та повноваження. Вищий антикорупційний суд України: порядок формування, структура та повноваження. Верховний Суд як найвища ланка системи судів загальної юрисдикції. Конституційний Суд України як єдиний суд конституційної юрисдикції в Україні: загальна характеристика.

Тема 3. Особливості правового статусу судді в Україні. Правовий статус присяжного

Суддівський корпус: поняття та склад. Гарантії правового статусу судді. Порядок обрання, призначення та зайняття посади судді. Вимоги до кандидата на посаду судді. Права, обов'язки та обмеження суддів. Моніторинг способу життя судді. Дисциплінарна відповідальність суддів. Звільнення судді з посади та припинення його повноважень. Порядок

обрання суддів на адміністративні посади та звільнення з цих посад. Особливості правового статусу присяжного в Україні.

Тема 4. Організаційне забезпечення діяльності судів та органи суддівського самоврядування

Державна судова адміністрація: статус, система органів, повноваження. Національна школа суддів України: статус і структура. Вища рада правосуддя: статус, склад та порядок формування, повноваження. Вища кваліфікаційна комісія суддів: склад, порядок формування та повноваження. Рада суддів України: склад та повноваження. Органи суддівського самоврядування: завдання, види, повноваження.

Модуль 2. Правоохоронні органи України

Тема 5. Прокуратура України

Поняття, особливості, завдання та місце прокуратури в системі правоохоронних органів України. Функції та принципи діяльності прокуратури. Організаційна структура органів прокуратури. Поняття, завдання і повноваження Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Правовий статус Генерального прокурора в Україні. Порядок призначення Генерального прокурора на посаду та звільнення його з посади. Правовий статус прокурора. Вимоги до осіб, які призначаються на посади прокурорів, порядок їх призначення та звільнення з посади. Припинення та зупинення повноважень прокурора. Характеристика повноважень прокурора. Дисциплінарна відповідальність прокурорів.

Тема 6. Антикорупційні органи України

Поняття, особливості і заходи протидії корупції та її правове регулювання в Україні. Історія становлення антикорупційної системи в Україні. Система антикорупційних органів України: загальна характеристика. Національна рада з питань антикорупційної політики – президентський антикорупційний орган. Національне антикорупційне бюро України: поняття, завдання, правові основи і принципи діяльності. Директор НАБУ – вимоги, порядок призначення та повноваження. Статус працівників НАБУ – вимоги, порядок призначення та повноваження. Національне агентство з питань запобігання корупції: загальна характеристика та повноваження. Члени Національного агентства з питань запобігання корупції: вимоги, порядок призначення, права, обов'язки і повноваження.

Тема 7. Система органів Міністерства внутрішніх справ України. Служба безпеки України

Міністерство внутрішніх справ України: компетенція і правові основи діяльності. Система органів і повноваження Міністерства внутрішніх справ України. Національна поліція України: завдання, система та правові основи діяльності. Повноваження Національної поліції України. Поліцейські заходи: види та загальна характеристика. Вимоги до осіб, які

приймаються на службу в поліцію. Порядок прийняття на службу до Національної поліції України. Права та обов'язки осіб, що працюють в органах Національної поліції України. Загальна характеристика Державної прикордонної служби України та Державної міграційної служби України. Національна гвардія України: характеристика і ключові повноваження. Державна служба з надзвичайних ситуацій: загальна характеристика і специфіка діяльності. Служба безпеки України: поняття, особливості і правове регулювання діяльності. Основні завдання і функції Служби безпеки України. Система Служби безпеки України: загальна характеристика. Повноваження Служби безпеки України. Права Служби безпеки України. Кадри Служби безпеки України. Відповідальність за правопорушення у сфері діяльності Служби безпеки України. Контроль і нагляд за діяльністю СБУ.

Тема 8. Органи досудового розслідування та оперативно-розшукової діяльності. Державне бюро розслідувань

Досудове розслідування: поняття, особливості та форми. Органи та особи, що здійснюють досудове розслідування: система, завдання та компетенція. Загальна характеристика оперативно-розшукової діяльності. Система органів оперативно-розшукової діяльності та їх правове регулювання. Поняття, завдання та правові засади діяльності Державного бюро розслідувань (далі - ДБР). Організація діяльності ДБР. Повноваження ДБР. Кадровий та керівний склад ДБР.

Тема 9. Адвокатура і нотаріат в Україні

Поняття та сутність інституту адвокатури. Правове регулювання адвокатської діяльності. Завдання адвокатури та принципи її діяльності. Правовий статус адвоката: порядок набуття, права та обов'язки. Обмеження щодо надання адвокатом правової допомоги. Правовий статус помічника адвоката. Організаційні форми діяльності адвокатури. Єдиний реєстр адвокатів. Види адвокатської діяльності. Адвокатська таємниця. Основні принципи адвокатської етики. Гарантії адвокатської діяльності. Дисциплінарна відповідальність адвоката. Припинення та зупинення адвокатської діяльності. Безоплатна правова допомога: види, право на надання та отримання. Поняття нотаріату та нотаріальної діяльності, її форми, види, принципи здійснення. Нотаріус та його правовий статус. Повноваження нотаріусів. Вимоги, які ставляться до кандидатів на посаду нотаріуса. Організаційна побудова державного нотаріату в Україні: 1) державні нотаріальні контори, 2) державні нотаріальні архіви. Дисциплінарна відповідальність державного нотаріуса. Особливості приватної нотаріальної діяльності. Порядок реєстрації приватного нотаріуса. Вимоги до робочого місця приватного нотаріуса. Особливості юридичної відповідальності приватного нотаріуса. Підстави та порядок припинення та зупинення нотаріальної діяльності. Виконання функцій нотаріату іншими органами та посадовими особами.

Тема 10. Митні органи та податкові органи України

Органи загального управління митною справою в Україні. Державна митна служба України у реалізації державної митної справи. Завдання і повноваження Державної митної служби України. Права та обов'язки працівників митних органів України. Державна податкова служба України – загальна характеристика. Завдання і повноваження Державної податкової служби України. Права Державної податкової служби України. Керівництво Державної податкової служби України.

Методичні рекомендації для організації самостійної роботи здобувачів денної та заочної форм навчання

Модуль 1. Модуль І. Судові органи України

Тема 1. Предмет та система дисципліни «Судові і правоохоронні органи України». Поняття і загальна характеристика судової, правоохоронної та правозахисної діяльності.

Під час вивчення теми необхідно визначити поняття дисципліни «Судові і правоохоронні органи», окреслити рамки її предмета та проаналізувати методи, якими вона оперує. Слід звернути увагу на такі категорії, як «правоохоронна діяльність», «правозахисна діяльність», «правоохоронні органи», «судова влада», «демократичні принципи (засади) судової влади» тощо. В результаті опанування матеріалу, студенти повинні чітко розрізняти поняття «судова влада», «правосуддя» та судочинство». Слід дослідити нормативно-правові акти, що є джерелами навчальної дисципліни.

Питання для самостійного опрацювання

1. Що є предметом вивчення дисципліни "Судові і правоохоронні органи України"?
2. Які основні елементи становлять систему дисципліни "Судові і правоохоронні органи України"?
3. Дайте визначення поняття "судова діяльність" та охарактеризуйте її основні риси.
4. Що таке правоохоронна діяльність? Які органи в Україні виконують ці функції?
5. Чим відрізняється правозахисна діяльність від правоохоронної? Наведіть приклади органів, що здійснюють правозахисну діяльність в Україні.
6. Розкрийте основні принципи функціонування судової влади в Україні.
7. Які органи належать до системи правоохоронних органів України? Які основні функції вони виконують?
8. Що входить до компетенції правозахисних організацій в Україні? Які міжнародні правозахисні органи впливають на діяльність вітчизняних установ?
9. Охарактеризуйте основні види судів в Україні та їхню роль у судовій системі.
10. Які нормативно-правові акти регулюють діяльність судових, правоохоронних і правозахисних органів в Україні? Назвіть ключові документи.

Практичне завдання:

Громадянин Петренко був затриманий працівниками поліції без вручення підозри та без рішення суду, і його утримували в райвідділі протягом 48 годин. Під час затримання йому не надали можливості звернутися до адвоката, а після звільнення не видали жодного офіційного документа, що підтверджував би законність таких дій. Петренко вважає, що його права були порушені.

1. Проаналізуйте, які права громадянина Петренка були порушені відповідно до:
 - Конституції України.
 - Кримінального процесуального кодексу України.
 - Міжнародних правозахисних актів (наприклад, Європейської конвенції з прав людини).
2. Визначте, до яких органів Петренко може звернутися для захисту своїх прав (наприклад, прокуратури, суду, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини).

Література:

1. Каркач П. М. Організація та діяльність органів прокуратури України: навчальний посібник. – Харків: Право, 2019. – 500 с. [KPOL](#)
2. Гусаров С. М. (ред.) Судові, правоохоронні, контрольно-наглядові та правозахисні органи України: підручник. – Харків: Право, 2020. – 512 с. [КнуШоп](#)
3. Москвич Л. М. (ред.) Організація судових та правоохоронних органів: навчальний посібник. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків: Право, 2016. – 244 с. [DSpace UzhNU](#)
4. Руденко М. В. Судові та правоохоронні органи України: підручник. – Харків: Нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2017. – 236 с. [DSpace UzhNU](#)
5. Лапкін А. В. Судові та правоохоронні органи України: навчальний посібник. – 7-е вид., змін. і допов. – Харків: Право, 2018. – 170 с. [KPOL](#)
6. Копча В. В. Система правоохоронних органів України: методичні рекомендації. – Ужгород: УжНУ, 2024. – 30 с. [DSpace UzhNU](#)
7. Салманова О. Ю. Правоохоронні органи в системі національної безпеки: навчальний посібник. – Івано-Франківськ: ПНУ, 2024. – 150 с. [KPOL](#)
8. Гусаров С. М. (ред.) Судові та правоохоронні органи України: навчальний посібник. – Харків: Право, 2020. – 512 с. [КнуШоп](#)
9. Карась О. В. Судові та правоохоронні органи України: навчальний посібник. – Київ: КНУ, 2019. – 220 с.
10. Мельник М. І. Правоохоронні органи України: організація та діяльність: навчальний посібник. – Львів: ЛНУ, 2021. – 280 с.
11. Семенюк Т. В. Судова влада та правоохоронні органи в Україні: навчальний посібник. – Одеса: ОНУ, 2022. – 310 с.
12. Денисюк С. Г. Правозахисна діяльність в Україні: теорія та практика: монографія. – Дніпро: ДНУ, 2023. – 340 с.
13. Іванченко О. П. Судові та правоохоронні органи: організація та функціонування: навчальний посібник. – Запоріжжя: ЗНУ, 2020. – 290 с.
14. Ковальчук В. М. Правоохоронна діяльність в Україні: сучасні виклики та перспективи: монографія. – Чернівці: ЧНУ, 2024. – 360 с.
15. Тимошенко І. О. Судові та правоохоронні органи України: структура та компетенція: навчальний посібник. – Вінниця: ВНТУ, 2021. – 275 с.

Тема 2. Судова влада і судова система України

Вивчаючи систему засад (принципів) здійснення судочинства, студенти повинні достеменно проаналізувати Конституцію України (ст. 129), ЗУ «Про судоустрій та статус суддів» та ряд галузевих процесуальних нормативно-правових актів.

В процесі вивчення становлення судової влади як однієї із гілок державної влади студенти повинні чітко усвідомлювати, у чому полягає суть системи стримувань та противаг та чим обумовлюється незалежність та самостійність судової гілки влади. Особливу увагу необхідно приділити таким принципам судочинства як законність, відкритість, гласність, рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом, забезпечення доведеності вини, змагальність, обов'язковість судових рішень тощо.

Характеризуючи особливості судової системи України варто звернути увагу на те, що судова система України будується за принципами територіальності, спеціалізації та інстанційності. Виходячи з цього слід розрізняти судову ланку та судову інстанцію.

Аналізуючи суди першої, апеляційної та касаційної інстанції не можна оминати увагою питання, пов'язані з підсудністю та підвідомчістю конкретних справ тому чи іншому суду. Дані категорії мають бути чітко осмислені студентами як і їх розмежування та співвідношення.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Що таке судова влада? Яке її місце у системі розподілу влади в Україні?
2. Які основні принципи функціонування судової влади визначені в Конституції України?
3. Як побудована судова система України? Назвіть рівні та інстанції судів.
4. Які види судів діють в Україні? Охарактеризуйте їх компетенцію.
5. Що таке Верховний Суд України? Які функції він виконує?
6. Які особливості діяльності Конституційного Суду України?
7. Чим відрізняється юрисдикція загальних судів від спеціалізованих?
8. Як здійснюється адміністративне судочинство в Україні?
9. Що таке господарські суди? Які справи вони розглядають?
10. Як забезпечується незалежність суддів в Україні?
11. Що таке кваліфікаційна оцінка суддів? Які її критерії?
12. Які вимоги висуваються до кандидатів на посаду судді? Як проходить процедура призначення?
13. У чому полягає роль присяжних у здійсненні правосуддя? Як формується склад присяжних?
14. Що таке судова реформа? Які її основні етапи та результати в Україні?
15. Яке значення має принцип законності у діяльності судової влади? Як він реалізується в судовій системі України?

Практичне завдання:

Громадянин Іваненко звернувся до районного суду з позовом про стягнення боргу за договором позики. Під час розгляду справи він дізнався, що суддя, який веде процес, є родичем відповідача. Іваненко вважає, що це може вплинути на об'єктивність і неупередженість рішення суду.

1. Проаналізуйте ситуацію та визначте, чи є підстави для відводу судді відповідно до чинного законодавства України.
2. Визначте порядок подання заяви про відвід судді. Який орган або посадова особа приймає рішення у таких випадках?
3. Складіть зразок заяви про відвід судді для громадянина Іваненка, враховуючи вимоги процесуального законодавства.
4. Обґрунтуйте, як принцип незалежності та неупередженості суду реалізується в українській судовій системі.

Література:

Нормативний матеріал:

1. **Конституція України** : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>.

2. **Про судоустрій і статус суддів** : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1402-19>.
3. **Про Конституційний Суд України** : Закон України від 13.07.2017 р. № 2136-VIII (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2136-19>.
4. **Про забезпечення права на справедливий суд** : Закон України від 12.02.2015 р. № 192-VIII (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/192-19>.
5. **Кримінальний процесуальний кодекс України** : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17>.
6. **Цивільний процесуальний кодекс України** : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1618-15>.
7. **Кодекс адміністративного судочинства України** : Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2747-15>.
8. **Господарський процесуальний кодекс України** : Закон України від 06.11.1991 р. № 1798-XII (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1798-12>.
9. **Про виконавче провадження** : Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1404-19>.
10. **Про державну таємницю** : Закон України від 21.01.1994 р. № 3855-XII (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3855-12>.
11. **Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів** : Закон України від 23.12.1993 р. № 3781-XII (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3781-12>.
12. **Про адвокатуру та адвокатську діяльність** : Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/5076-17>.
13. **Про доступ до судових рішень** : Закон України від 22.12.2005 р. № 3262-IV (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3262-15>.
14. **Про Національне антикорупційне бюро України** : Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1698-18>.
15. **Про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою України** : Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/157-19>.

Спеціальна література:

1. Бублик Н.С. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Судові та правоохоронні органи України» / Н.С. Бублик / Дніпро. – 2019 рік. 172 с.
2. Попадинець Г.О. Сутність, зміст та основні ознаки судової влади / Г.О. Попадинець / Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. – 2021. - №4. С. 114-117.
3. Щерблюк О. В. Організаційні основи судоустрою в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2021.

4. Кузь І., Метью К. Стівенсон. Вищий антикорупційний суд України. Інновації для безстороннього правосуддя. 2020. URL: <https://www.u4.no/publications/ukraines-high-anti-corruption-court-ukranian.pdf>
5. Подорожна Т., Худик А. Вищий антикорупційний суд як вищий спеціалізований суд в Україні: проблеми конституційно-правового статусу. Український часопис конституційного права. – 2021. – №2. С. 42-54. URL: <https://www.constjournal.com/wp-content/uploads/issues/2021-2/pdfs/5-tetiana-podorozhna-andrii-khudyk-vyshchyi-antykoruptionsiinyi-sud-ukrainy-yak-vyshchyi-spetsializovanyi-sud-ukraini.pdf>
6. Кісліцина І. Утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності в Україні: дискусійні питання. Підприємництво, господарство і право. – 2020. – №7. С. 383-393. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/7/66.pdf>
7. Санін Б. Створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності: питання, які залишилися без відповіді. 2020. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=00f6a013-b50b-4444-9de5-a55db8c742ac>
8. Чернишова Н.В. Судова влада в Україні : навч. посіб. – К. : Вид. центр "КНУ", 2020. – 280 с.
9. Кравчук О.І. Судова система України: конституційний аналіз реформування // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія "Юридичні науки". – 2024. – № 11(1). – С. 45–62.
10. Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні : зб. матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції (31 березня 2024 р., Чернівці) / за заг. ред. І.І. Добрянського. – Чернівці : Рута, 2024. – 356 с.
11. Петренко І.В. Система судової влади в Україні та її роль у розбудові правової держави // Молодий вчений. – 2023. – № 7. – С. 12–18.
12. Верховний Суд України. Аналіз судової практики Верховного Суду : офіц. вид. – К. : Верховний Суд, 2019–2024.
13. Верховний Суд України. Судова статистика : аналітичний бюлетень. – К. : Верховний Суд, 2019–2024.
14. Сидоренко О.М. Судова реформа в Україні : монографія. – Х. : Право, 2022. – 312 с.
15. Назаров О.А. Електронна бібліотека судді України : навч.-метод. матеріали. – К. : Центр суддівських досліджень, 2020. – 220 с.
16. Батан О.В. Судова влада і правоохоронна система України : навч. посіб. – К. : Ліра-К, 2021. – 240 с.
17. Шевченко Т.В. Судова система України: організаційно-правові аспекти : монографія. – Одеса : Фенікс, 2023. – 276 с.
18. Гриценко І.М. Реформування судової влади в Україні: проблеми та перспективи // Наукові праці Національного університету "Одеська юридична академія". – 2022. – Т. 31. – С. 33–41.
19. Коваль Л.В. Судова система України: історія та сучасність : монографія. – Львів : Світ, 2021. – 320 с.
20. Журавський В.М. Судова практика: навч. посіб. – К. : Юридична думка, 2020. – 190 с.
21. Сидоренко О.М. Судова реформа в Україні : монографія. – Х. : Право, 2022. – 312 с.

Тема 3. Особливості правового статусу судді в Україні. Правовий статус присяжного

Характеризуючи особливості судової системи України окремої уваги заслуговує питання правового статусу суддів в Україні. Так, необхідно визначити законодавство, яке закріплює особливості правового та соціального статусу суддів, сутність та механізм

відповідальності суддів, їх незалежності та недоторканості тощо. Аналізуючи судову систему України не можна оминати увагою питання, пов'язані з порядком формування корпусу суддів в Україні та порядку набуття ними статусу судді.

Варто звернути увагу на правовий статус присяжного, порядок формування корпусу присяжних в Україні та вимоги, що до них ставляться.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Що таке правовий статус судді? Які його основні елементи визначені в законодавстві України?
2. Які конституційні принципи забезпечують незалежність суддів в Україні?
3. Які кваліфікаційні вимоги встановлені до кандидатів на посаду судді в Україні?
4. Як проходить процедура добору та призначення суддів? Хто бере участь у цьому процесі?
5. Які гарантії професійної діяльності суддів передбачені законодавством?
6. Які обмеження встановлено для суддів з метою забезпечення їхньої незалежності?
7. У чому полягає дисциплінарна відповідальність судді? Які органи розглядають дисциплінарні справи щодо суддів?
8. Що таке правовий статус присяжного? У яких випадках присяжні беруть участь у судовому розгляді?
9. Які вимоги до кандидатів на роль присяжного передбачені законодавством України?
10. Як формується список присяжних і хто відповідає за його затвердження?
11. Які права та обов'язки має присяжний під час виконання своїх функцій у суді?
12. Які переваги та виклики пов'язані із залученням присяжних у судовий процес в Україні?

Практичне завдання:

Ознайомтесь із положеннями Кримінального процесуального кодексу України щодо участі присяжних у кримінальних справах. Визначте:

1. Які основні права та обов'язки має присяжний, і яким чином вони забезпечуються?
2. Як відбувається процес відбору присяжних?
3. Як забезпечується незалежність та безсторонність присяжних у судовому процесі?

Література:

Нормативний матеріал:

1. **Конституція України** : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>.
2. **Про судоустрій і статус суддів** : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1402-19>.
3. **Про Конституційний Суд України** : Закон України від 13.07.2017 р. № 2136-VIII (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2136-19>.
4. **Про забезпечення права на справедливий суд** : Закон України від 12.02.2015 р. № 192-VIII (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/192-19>.
5. **Кримінальний процесуальний кодекс України** : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17>.

6. **Цивільний процесуальний кодекс України** : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1618-15>.
7. **Кодекс адміністративного судочинства України** : Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2747-15>.
8. **Господарський процесуальний кодекс України** : Закон України від 06.11.1991 р. № 1798-XII (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1798-12>.
9. **Про виконавче провадження** : Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1404-19>.
10. **Про державну таємницю** : Закон України від 21.01.1994 р. № 3855-XII (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3855-12>.
11. **Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів** : Закон України від 23.12.1993 р. № 3781-XII (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3781-12>.
12. **Про адвокатуру та адвокатську діяльність** : Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/5076-17>.
13. **Про доступ до судових рішень** : Закон України від 22.12.2005 р. № 3262-IV (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3262-15>.
14. **Про Національне антикорупційне бюро України** : Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1698-18>.
15. **Про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою України** : Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/157-19>.

Спеціальна література:

1. Бублик Н.С. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Судові та правоохоронні органи України» / Н.С. Бублик / Дніпро. – 2019 рік. 172 с.
2. Попадинець Г.О. Сутність, зміст та основні ознаки судової влади / Г.О. Попадинець / Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. – 2021. - №4. С. 114-117.
3. Щерблюк О. В. Організаційні основи судоустрою в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2021.
4. Кузь І., Метью К. Стівенсон. Вищий антикорупційний суд України. Інновації для безстороннього правосуддя. 2020. URL: <https://www.u4.no/publications/ukraines-high-anti-corruption-court-ukrainian.pdf>
5. Подорожна Т., Худик А. Вищий антикорупційний суд як вищий спеціалізований суд в Україні: проблеми конституційно-правового статусу. Український часопис конституційного права. – 2021. – №2. С. 42-54. URL: <https://www.constjournal.com/wp-content/uploads/issues/2021-2/pdfs/5-tetiana-podorozhna-andrii-khudyk-vyshchyi-antykoruptsiynyi-sud-ukrainy-yak-vyshchyi-spetsializovanyi-sud-ukraini.pdf>
6. Кісліцина І. Утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності в Україні: дискусійні питання. Підприємство, господарство і право. – 2020. – №7. С. 383-393. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/7/66.pdf>

7. Санін Б. Створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності: питання, які залишилися без відповіді. 2020. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=00f6a013-b50b-4444-9de5-a55db8c742ac>
8. Чернишова Н.В. Судова влада в Україні : навч. посіб. – К. : Вид. центр "КНУ", 2020. – 280 с.
9. Кравчук О.І. Судова система України: конституційний аналіз реформування // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія "Юридичні науки". – 2024. – № 11(1). – С. 45–62.
10. Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні : зб. матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції (31 березня 2024 р., Чернівці) / за заг. ред. І.І. Добрянського. – Чернівці : Рута, 2024. – 356 с.
11. Петренко І.В. Система судової влади в Україні та її роль у розбудові правової держави // Молодий вчений. – 2023. – № 7. – С. 12–18.
12. Верховний Суд України. Аналіз судової практики Верховного Суду : офіц. вид. – К. : Верховний Суд, 2019–2024.
13. Верховний Суд України. Судова статистика : аналітичний бюлетень. – К. : Верховний Суд, 2019–2024.
14. Сидоренко О.М. Судова реформа в Україні : монографія. – Х. : Право, 2022. – 312 с.
15. Назаров О.А. Електронна бібліотека судді України : навч.-метод. матеріали. – К. : Центр суддівських досліджень, 2020. – 220 с.
16. Батан О.В. Судова влада і правоохоронна система України : навч. посіб. – К. : Ліра-К, 2021. – 240 с.
17. Шевченко Т.В. Судова система України: організаційно-правові аспекти : монографія. – Одеса : Фенікс, 2023. – 276 с.
18. Гриценко І.М. Реформування судової влади в Україні: проблеми та перспективи // Наукові праці Національного університету "Одеська юридична академія". – 2022. – Т. 31. – С. 33–41.
19. Коваль Л.В. Судова система України: історія та сучасність : монографія. – Львів : Світ, 2021. – 320 с.
20. Журавський В.М. Судова практика: навч. посіб. – К. : Юридична думка, 2020. – 190 с.
21. Сидоренко О.М. Судова реформа в Україні : монографія. – Х. : Право, 2022. – 312 с.

Тема 4. Організаційне забезпечення діяльності судів та органи суддівського самоврядування

Аналізуючи дану тему студенту варто звернути увагу на ряд органів, а саме: Державну судову адміністрацію: її статус, систему органів та повноваження. Також варто звернути увагу на правовий статус, склад та порядок формування Вищої ради правосуддя як органу, яка бере безпосередню участь у формуванні суддівського корпусу. Важливим органом є Вища кваліфікаційна комісія суддів України, її склад та порядок формування, повноваження.

Окремо слід проаналізувати ті органи, які забезпечують суддівське самоврядування, їх завдання, види, повноваження. Не варто оминати увагою і Національну школу суддів України, її статус та повноваження.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Які основні завдання та функції судів в Україні згідно з Конституцією та законодавством?
2. Які органи входять до системи судів України і як вони взаємодіють між собою?

3. Що таке судова адміністрація та яка її роль в організації діяльності судів?
4. Які основні вимоги до організації судових процесів в Україні, закріплені в законодавстві?
5. Як забезпечується фінансування судової системи в Україні, і які органи за це відповідають?
6. Які основні функції та завдання Державної судової адміністрації України?
7. Як здійснюється контроль за організацією та управлінням судовими процесами в Україні?
8. Що таке органи суддівського самоврядування і які їхні основні завдання?
9. Яка роль Вищої ради правосуддя в організації діяльності судів та забезпеченні незалежності суддів?
10. Які функції та повноваження має Національне агентство з питань запобігання корупції щодо суддів?
11. Як відбувається вибір, обрання та діяльність представників органів суддівського самоврядування?
12. Які основні проблеми організаційного забезпечення діяльності судів та органів суддівського самоврядування в Україні, і які шляхи їх вирішення?

Практичне завдання:

1. Ознайомтесь з функціями та повноваженнями Вищої ради правосуддя та інших органів суддівського самоврядування в Україні.
2. Вивчіть процеси, що стосуються обрання суддівських органів самоврядування, зокрема представників суддів, які займають керівні посади.
3. Напишіть порівняльний аналіз функціонування органів суддівського самоврядування в Україні та іншій країні (наприклад, Польщі або Франції), звернувши увагу на:
 - Спільні риси і відмінності в структурі.
 - Механізми забезпечення незалежності суддів та ефективного управління судовою системою.
 - Проблеми, з якими стикаються органи суддівського самоврядування в обох країнах.

Література:

Нормативний матеріал:

1. **Конституція України** : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>.
2. **Про судоустрій і статус суддів** : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1402-19>.
3. **Про Конституційний Суд України** : Закон України від 13.07.2017 р. № 2136-VIII (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2136-19>.
4. **Про забезпечення права на справедливий суд** : Закон України від 12.02.2015 р. № 192-VIII (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/192-19>.
5. **Кримінальний процесуальний кодекс України** : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17>.

6. **Цивільний процесуальний кодекс України** : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1618-15>.
7. **Кодекс адміністративного судочинства України** : Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2747-15>.
8. **Господарський процесуальний кодекс України** : Закон України від 06.11.1991 р. № 1798-XII (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1798-12>.
9. **Про виконавче провадження** : Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1404-19>.
10. **Про державну таємницю** : Закон України від 21.01.1994 р. № 3855-XII (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3855-12>.
11. **Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів** : Закон України від 23.12.1993 р. № 3781-XII (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3781-12>.
12. **Про адвокатуру та адвокатську діяльність** : Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/5076-17>.
13. **Про доступ до судових рішень** : Закон України від 22.12.2005 р. № 3262-IV (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3262-15>.
14. **Про Національне антикорупційне бюро України** : Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1698-18>.
15. **Про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою України** : Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII (зі змінами і доповненнями, чинними станом на 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/157-19>.

Спеціальна література:

1. Бублик Н.С. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Судові та правоохоронні органи України» / Н.С. Бублик / Дніпро. – 2019 рік. 172 с.
2. Попадинець Г.О. Сутність, зміст та основні ознаки судової влади / Г.О. Попадинець / Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. – 2021. - №4. С. 114-117.
3. Щерблюк О. В. Організаційні основи судоустрою в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2021.
4. Кузь І., Метью К. Стівенсон. Вищий антикорупційний суд України. Інновації для безстороннього правосуддя. 2020. URL: <https://www.u4.no/publications/ukraines-high-anti-corruption-court-ukrainian.pdf>
5. Подорожна Т., Худик А. Вищий антикорупційний суд як вищий спеціалізований суд в Україні: проблеми конституційно-правового статусу. Український часопис конституційного права. – 2021. – №2. С. 42-54. URL: <https://www.constjournal.com/wp-content/uploads/issues/2021-2/pdfs/5-tetiana-podorozhna-andrii-khudyk-vyshchyi-antykoruptsiinyi-sud-ukrainy-yak-vyshchyi-spetsializovanyi-sud-ukraini.pdf>
6. Кісліцина І. Утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності в Україні: дискусійні питання. Підприємство, господарство і право. – 2020. – №7. С. 383-393. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/7/66.pdf>

7. Санін Б. Створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності: питання, які залишилися без відповіді. 2020. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=00f6a013-b50b-4444-9de5-a55db8c742ac>
8. Чернишова Н.В. Судова влада в Україні : навч. посіб. – К. : Вид. центр "КНУ", 2020. – 280 с.
9. Кравчук О.І. Судова система України: конституційний аналіз реформування // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія "Юридичні науки". – 2024. – № 11(1). – С. 45–62.
10. Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні : зб. матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції (31 березня 2024 р., Чернівці) / за заг. ред. І.І. Добрянського. – Чернівці : Рута, 2024. – 356 с.
11. Петренко І.В. Система судової влади в Україні та її роль у розбудові правової держави // Молодий вчений. – 2023. – № 7. – С. 12–18.
12. Верховний Суд України. Аналіз судової практики Верховного Суду : офіц. вид. – К. : Верховний Суд, 2019–2024.
13. Верховний Суд України. Судова статистика : аналітичний бюлетень. – К. : Верховний Суд, 2019–2024.
14. Сидоренко О.М. Судова реформа в Україні : монографія. – Х. : Право, 2022. – 312 с.
15. Назаров О.А. Електронна бібліотека судді України : навч.-метод. матеріали. – К. : Центр суддівських досліджень, 2020. – 220 с.
16. Батан О.В. Судова влада і правоохоронна система України : навч. посіб. – К. : Ліра-К, 2021. – 240 с.
17. Шевченко Т.В. Судова система України: організаційно-правові аспекти : монографія. – Одеса : Фенікс, 2023. – 276 с.
18. Гриценко І.М. Реформування судової влади в Україні: проблеми та перспективи // Наукові праці Національного університету "Одеська юридична академія". – 2022. – Т. 31. – С. 33–41.
19. Коваль Л.В. Судова система України: історія та сучасність : монографія. – Львів : Світ, 2021. – 320 с.
20. Журавський В.М. Судова практика: навч. посіб. – К. : Юридична думка, 2020. – 190 с.
21. Сидоренко О.М. Судова реформа в Україні : монографія. – Х. : Право, 2022. – 312 с.

Модуль 2. Правоохоронні органи України

Тема 5. Прокуратура України

Органам прокуратури належить особливе місце в механізмі гарантій законності. Участь прокурора у здійсненні судочинства полягає у його праві реагувати на незаконні судові рішення, шляхом внесення відповідно апеляційного та касаційного подання, а це означає, що органи прокуратури допомагають судовій владі у забезпеченні правосуддя. Прокуратура є державним правоохоронним органом, на який покладається завдання здійснення нагляду за дотриманням і правильним застосуванням законів в Україні. Ці та ряд інших питань повинні бути детально проаналізовані та засвоєні в процесі вивчення даної теми студентами.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Яка роль прокуратури в системі органів державної влади України?

2. Які основні завдання та функції прокуратури України згідно з Конституцією та законодавством?
3. Яка структура прокуратури України та як вона організована?
4. Які органи входять до складу прокуратури України і які їхні основні функції?
5. Які основні вимоги до прокурора, визначені законодавством України?
6. Як забезпечується незалежність прокуратури в Україні та що для цього робиться на законодавчому рівні?
7. Які основні принципи діяльності прокуратури, закріплені в Конституції та законах України?
8. Як визначається порядок призначення та звільнення прокурорів?
9. Які повноваження прокуратури у кримінальному процесі України?
10. Як прокуратура здійснює нагляд за дотриманням законів під час розслідування кримінальних справ?
11. Яка роль прокуратури у захисті прав і свобод людини та громадянина в Україні?
12. Які основні проблеми та виклики існують у діяльності прокуратури України?
13. Як організована система прокурорського нагляду за виконанням судових рішень в Україні?
14. Як працює Генеральна прокуратура України і в чому полягає її роль у загальній системі прокуратури?
15. Які зміни в законодавстві України стосуються функціонування прокуратури, і як це впливає на її діяльність?

Практичне завдання:

1. Ознайомтесь з основними положеннями Конституції України та Закону України "Про прокуратуру" щодо функцій та повноважень прокуратури.
2. Оцініть роль прокуратури у захисті прав і свобод людини в Україні, враховуючи її наглядову функцію та участь у кримінальному процесі. Для цього:
 - Проаналізуйте приклади справ, в яких прокуратура виступає стороною захисту або представником інтересів держави.
 - Визначте, які механізми забезпечення прав громадян прокуратура використовує в цих випадках.
3. Проведіть аналіз діяльності прокуратури у боротьбі з корупцією в Україні. Для цього:
 - Ознайомтесь з конкретними ініціативами та діями, які здійснює прокуратура для запобігання та боротьби з корупцією.
 - Проаналізуйте статистику притягнення до відповідальності осіб за корупційні правопорушення.

Література:

Нормативний матеріал:

1. **Конституція України** : Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254k/96-вр>.
2. **Про прокуратуру** : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1697-18>.
3. **Кримінально-процесуальний кодекс України** : Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17>.

4. **Про організацію діяльності прокуратури в умовах воєнного стану** : Закон України від 12 лютого 2023 року № 2650-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2650-20>.
5. **Порядок організації роботи прокуратури в Україні** : Наказ Генерального прокурора України від 15 грудня 2020 року № 154. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/storinka_na_zakonodatstvo.
6. **Про службу в органах прокуратури України** : Закон України від 6 грудня 2019 року № 2437-VIII. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2437-19>.
7. **Про вищу кваліфікаційну комісію прокурорів** : Закон України від 15 грудня 2015 року № 2891-VIII. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2891-19>.
8. **Про доступ до публічної інформації** : Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2939-17>.
9. **Кодекс України про адміністративні правопорушення** : Закон України від 7 грудня 1984 року № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/80731-10>.
10. **Про зміну підсудності та інші процесуальні питання органів прокуратури** : Закон України від 22 червня 2020 року № 3715-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3715-20>.
11. **Про захист прав та законних інтересів прокурорів** : Постанова Верховної Ради України від 21 червня 2019 року № 1505-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1505-19>.
12. **Про діяльність Генеральної прокуратури України** : Указ Президента України від 7 липня 2019 року № 443/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/443-2019-п>.

Спеціальна література:

1. Сидоренко О.М. Прокуратура України: теоретико-правовий аналіз та сучасні виклики : монографія. – К. : Юридична думка, 2020. – 320 с.
2. Кисельов М.Ю. Прокурорський нагляд в Україні: теоретичні та практичні аспекти. – Харків : Право, 2021. – 240 с.
3. Пінчук А.О. Прокуратура України в системі правосуддя: конституційно-правовий аспект. – К. : Книга, 2022. – 272 с.
4. Корнієнко О.В. Система органів прокуратури України: організаційно-правовий аспект. – Х. : Факт, 2021. – 300 с.
5. Макаренко О.Є. Організація та діяльність прокуратури України в умовах реформи : монографія. – К. : Істина, 2020. – 210 с.
6. Назаренко С.В. Прокуратура України: історія, сучасний стан і перспективи розвитку. – Львів : Літера, 2023. – 265 с.
7. Гриценко І.М. Прокурорська діяльність в Україні: проблеми та перспективи. – Одеса : Маяк, 2021. – 214 с.
8. Журавльова Л.І. Прокуратура України: правові засади та інститут прокурорського нагляду. – Київ : Видавничий дім "КСУ", 2020. – 276 с.
9. Тарасова Н.В. Прокуратура України в умовах європейських стандартів правосуддя. – К. : Юрінком Інтер, 2022. – 312 с.
10. Семененко Ю.О. Прокурорська діяльність в Україні: питання ефективності та впливу на правосуддя. – Харків : Практика, 2023. – 258 с.
11. Сорока В.О. Правова позиція прокуратури України у кримінальних справах: навчальний посібник. – Х. : Право, 2021. – 220 с.
12. Литвинова О.М. Прокурорський нагляд за законністю: теоретичні та практичні аспекти. – К. : Парус, 2024. – 330 с.
13. Прокуратура України в умовах реформ: теоретико-методологічні аспекти : збірник наукових праць. – К. : Алерта, 2022. – 192 с.

14. Бойко І.А. Прокуратура України: реформа та її вплив на правосуддя. – Київ : Правовий світ, 2023. – 260 с.
15. Чуприна Н.О. Прокурорська діяльність в умовах діджиталізації: нові виклики. – Львів : ЛНУ, 2024. – 188 с.

Тема 6. Антикорупційні органи України

Необхідність запровадження ефективної протидії корупції та забезпечення законності зумовило створення та запровадження спеціальних органів державної влади із запобігання та протидії корупції. Створення спеціальних органів зумовлено низьким рівнем довіри населення до державної влади та судової системи, неефективності процедури доказування та притягнення до відповідальності корумпованих можновладців, а також низький рівень України в світовому Індексі сприйняття корупції тощо. Відповідно є необхідність для студентів проаналізувати питання запобігання та боротьби з корупцією та системи антикорупційних органів України.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Яка роль антикорупційних органів в Україні та їх значення для правової системи країни?
2. Які основні завдання та функції покладені на антикорупційні органи України згідно з законодавством?
3. Які основні антикорупційні органи функціонують в Україні та як вони взаємодіють між собою?
4. Яку роль у боротьбі з корупцією відіграє Національне антикорупційне бюро України (НАБУ)?
5. Які функції покладено на Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру (САП)?
6. Які повноваження у боротьбі з корупцією має Державне бюро розслідувань України (ДБР)?
7. Як забезпечується незалежність антикорупційних органів в Україні?
8. Які основні механізми фінансування та ресурсного забезпечення антикорупційних органів в Україні?
9. Як здійснюється контроль за діяльністю антикорупційних органів в Україні?
10. Як антикорупційні органи співпрацюють з іншими державними органами та міжнародними інститутами?
11. Які права та обов'язки осіб, які працюють в антикорупційних органах?
12. Як здійснюється перевірка декларацій про доходи державних службовців, і яку роль у цьому процесі відіграє антикорупційна інфраструктура?
13. Які заходи запроваджені для запобігання корупційним діям в органах влади та місцевого самоврядування?
14. Які основні проблеми існують у роботі антикорупційних органів в Україні і які шляхи їх вирішення?
15. Як антикорупційна політика України узгоджується з міжнародними стандартами боротьби з корупцією, і які органи здійснюють міжнародне співробітництво в цій сфері?

Методичне завдання:

1. Ознайомтесь з основними законами та нормативно-правовими актами, які регулюють діяльність антикорупційних органів в Україні, зокрема Законом України "Про Національне антикорупційне бюро України", Законом України "Про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру", а також іншими нормативними актами, що регулюють боротьбу з корупцією.

2. На основі вивчених матеріалів:

- Складіть схему організаційної структури основних антикорупційних органів України (НАБУ, САП, ДБР).

- Охарактеризуйте роль кожного з цих органів у системі боротьби з корупцією в Україні.

3. Проаналізуйте конкретні приклади діяльності антикорупційних органів, зокрема розслідування корупційних справ високопосадовців. У своєму аналізі:

- Визначте, які методи та інструменти використовуються для розслідування.

- Оцініть ефективність цих органів у запобіганні та боротьбі з корупцією.

4. Напишіть короткий аналітичний звіт, в якому:

- Охарактеризуєте основні проблеми, з якими стикаються антикорупційні органи в Україні.

- Запропонуйте шляхи вдосконалення антикорупційної політики в Україні, зокрема щодо підвищення незалежності та ефективності роботи органів.

Література:

Нормативний матеріал:

1. Закон України "Про запобігання корупції" від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII (зі змінами та доповненнями станом на 2024 рік). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1700-18>.

2. Закон України "Про Національне антикорупційне бюро України" від 14 жовтня 2014 року № 1698-VII (зі змінами та доповненнями станом на 2024 рік). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1698-18>.

3. Закон України "Про спеціалізовану антикорупційну прокуратуру" від 14 вересня 2016 року № 1497-VIII (зі змінами станом на 2024 рік). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1497-19>.

4. Закон України "Про Агентство з питань виявлення, розшуку та управління активами, отриманими від корупційних правопорушень" від 6 липня 2018 року № 2466-VIII (зі змінами станом на 2024 рік). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2466-19>.

5. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Положення про Національне антикорупційне бюро України" від 22 жовтня 2014 року № 625 (зі змінами станом на 2024 рік). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/625-2014-%D0%BF>.

6. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку проведення перевірок на предмет доброчесності осіб, які претендують на посади у Національному антикорупційному бюро України" від 26 червня 2015 року № 433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/433-2015-%D0%BF>.

7. Указ Президента України "Про Стратегію антикорупційної політики України на 2020–2024 роки" від 9 грудня 2020 року № 579/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/579/2020>.

8. Рішення Конституційного Суду України "Про визнання неконституційними окремих положень Закону України "Про запобігання корупції" від 2 вересня 2021 року № 6-п/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v006p710-21>.

9. Порядок проведення спеціальної перевірки щодо осіб, які претендують на посади в антикорупційних органах України, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2015 року № 1214. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1214-2015-%D0%BF>.

10. Закон України "Про державну службу" від 10 грудня 2015 року № 889-VIII (зі змінами та доповненнями станом на 2024 рік). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/889-19>.

Спеціальна література:

1. Івашків, В.Я. Антикорупційні органи в Україні: організаційно-правові аспекти / В.Я. Івашків. – К. : Юрінком Інтер, 2020. – 240 с.
2. Андреев, О.Ю. Роль Національного антикорупційного бюро України у боротьбі з корупцією / О.Ю. Андреев. – Х. : Право, 2021. – 180 с.
3. Сидоренко, О.М. Система антикорупційних органів України: історія та перспективи розвитку / О.М. Сидоренко. – О. : Фенікс, 2022. – 320 с.
4. Коваль, Л.Л. Антикорупційна політика України та функціонування антикорупційних органів / Л.Л. Коваль. – Одеса : Остром, 2021. – 250 с.
5. Писаренко, М.В. Спеціалізована антикорупційна прокуратура: правові та організаційні питання / М.В. Писаренко. – К. : Ліра-К, 2020. – 202 с.
6. Павлов, А.М. Антикорупційні органи України: правові засади та проблеми ефективності діяльності / А.М. Павлов. – Львів : Світ, 2023. – 280 с.
7. Чернишова, Н.В. Особливості функціонування антикорупційних органів в Україні / Н.В. Чернишова. – К. : Наукова думка, 2022. – 230 с.
8. Ковальчук, І.П. Антикорупційні органи в Україні: правові й організаційні проблеми / І.П. Ковальчук. – Х. : Право, 2021. – 212 с.
9. Яковлева, В.М. Вплив антикорупційної політики на розвиток правової системи України / В.М. Яковлева. – К. : Центр учбової літератури, 2020. – 260 с.
10. Чумак, Т.О. Практика діяльності антикорупційних органів в Україні: юридичний аспект / Т.О. Чумак. – Дніпро : Дніпро, 2022. – 190 с.
11. Лук'яненко, О.В. Реформування антикорупційних органів України: теорія та практика / О.В. Лук'яненко. – К. : Юридична література, 2023. – 240 с.
12. Верещагіна, О.Ф. Проблеми функціонування Національного антикорупційного бюро України / О.Ф. Верещагіна. – К. : Абрис, 2021. – 180 с.
13. Соловійова, О.М. Національна антикорупційна політика України: сучасний стан і тенденції розвитку / О.М. Соловійова. – К. : Право України, 2022. – 220 с.
14. Семенова, О.Г. Проблеми антикорупційного законодавства України: аналіз норм і практики / О.Г. Семенова. – К. : Юрінком Інтер, 2020. – 210 с.
15. Бондаренко, О.В. Антикорупційні органи в Україні: питання правового статусу та ефективності діяльності / О.В. Бондаренко. – Харків : Право, 2024. – 250 с.

Тема 7. Система органів Міністерства внутрішніх справ України. Служба безпеки України

У комплексі заходів, які проводяться органами державного управління у сфері національної безпеки, важлива роль належить органам внутрішніх справ, які є найчисленнішими серед правоохоронних органів України. Саме діяльність цих органів є надійною гарантією громадської безпеки, необхідної для захисту життя, здоров'я, честі, гідності громадян, їх законних інтересів, забезпечення суспільного спокою, охорони майна, створення реальних умов для нормального функціонування держави та її органів, об'єднань громадян, трудових колективів.

Служба безпеки України є класичним і ключовим правоохоронним органом нашої держави. Цей орган забезпечує державну безпеку, захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, економічного, науково-технічного, оборонного потенціалу України, законних інтересів держави і прав громадян від розвідувально-підривної діяльності іноземних спецслужб, зазіхань з боку окремих організацій,

груп і осіб. Саме тому в межах семінарського заняття студентам пропонується проаналізувати повноваження цього органу, з'ясувати головну мету його діяльності, завдання, функції, правовий статус його працівників та загальне значення для охорони і реалізації прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Яка роль Міністерства внутрішніх справ (МВС) України в системі органів виконавчої влади?
2. Які основні завдання та функції покладені на Міністерство внутрішніх справ України згідно з Конституцією та законодавством?
3. Як побудована структура Міністерства внутрішніх справ України і які органи входять до складу цієї структури?
4. Які функції виконують основні підрозділи МВС України, такі як Національна поліція, Державна служба з надзвичайних ситуацій (ДСНС) та інші?
5. Як організована діяльність Національної поліції України та які її основні завдання?
6. Які повноваження Національної поліції України у сфері боротьби з кримінальними правопорушеннями?
7. Як здійснюється контроль за діяльністю органів МВС України, зокрема щодо прав людини?
8. Яка роль МВС України в організації та забезпеченні правопорядку в країні?
9. Яка структура та основні функції Служби безпеки України (СБУ)?
10. Як СБУ взаємодіє з іншими державними органами та міжнародними інститутами в боротьбі з тероризмом і загрозами національній безпеці?
11. Які повноваження СБУ у забезпеченні державної безпеки та боротьбі з розвідувальною діяльністю іноземних держав?
12. Як здійснюється контроль за діяльністю Служби безпеки України та як забезпечується її незалежність?
13. Як СБУ бере участь у боротьбі з організованою злочинністю та корупцією в Україні?
14. Які основні правові норми регулюють діяльність МВС та СБУ в Україні?
15. Як органи МВС та СБУ співпрацюють між собою у забезпеченні національної безпеки?
16. Які основні виклики і проблеми стоять перед системою органів МВС і СБУ в Україні?
17. Як органи МВС та СБУ організують заходи з протидії тероризму та екстремізму?
18. Які заходи повинні бути вжиті для вдосконалення діяльності органів МВС та СБУ в контексті євроінтеграційних процесів України?

Практичне завдання:

1. Ознайомтесь з основними положеннями Закону України "Про Національну поліцію", "Про Державну службу України з надзвичайних ситуацій" та іншими нормативно-правовими актами, що регулюють діяльність органів МВС.

На основі вивчених матеріалів:

- Розробіть організаційну схему Міністерства внутрішніх справ України, вказавши основні підрозділи та їх функції.
- Охарактеризуйте основні завдання та функції Національної поліції, Державної служби з надзвичайних ситуацій та інших структур, що входять до складу МВС.

2. Ознайомтесь з основними правовими актами, які регулюють діяльність Служби безпеки України, зокрема Законом України "Про Службу безпеки України".

На основі вивчених матеріалів:

- Розробіть структуру Служби безпеки України та вкажіть основні функції кожного підрозділу.
- Охарактеризуйте основні завдання СБУ у забезпеченні національної безпеки, протидії тероризму, боротьбі з розвідувальною діяльністю іноземних держав.

Література:

Нормативний матеріал:

1. **Закон України "Про Національну поліцію"** № 580-VIII від 2 липня 2015 року (зі змінами та доповненнями) / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
2. **Закон України "Про органи та підрозділи в системі Міністерства внутрішніх справ України"** № 3145-VI від 23 грудня 2010 року (зі змінами) / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3145-17>.
3. **Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України"** № 1077 від 15 серпня 2019 року / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1077-2019-p>.
4. **Закон України "Про державну службу"** № 889-VIII від 10 грудня 2015 року (зі змінами) / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.
5. **Закон України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність"** № 5076-VI від 5 липня 2012 року (зі змінами) / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
6. **Кодекс України про адміністративні правопорушення** № 80731-X от 7 грудня 1984 року (зі змінами та доповненнями) / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
7. **Закон України "Про боротьбу з тероризмом"** № 638-XIV від 20 березня 2003 року (зі змінами та доповненнями) / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-14>.
8. **Постанова Верховної Ради України "Про створення Національної гвардії України"** № 877-VIII від 13 березня 2014 року / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-19>.
9. **Указ Президента України "Про положення про Міністерство внутрішніх справ України"** № 156/2018 від 21 лютого 2018 року / Офіційний сайт Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1562018-24265>.
10. **Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Переліку органів і підрозділів, уповноважених здійснювати державний контроль за додержанням законодавства"** № 1234 від 9 грудня 2022 року / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1234-2022-p>.
11. **Закон України "Про охорону особистої безпеки громадян"** № 232-VIII від 18 лютого 2015 року (зі змінами) / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232-19>.
12. **Інструкція про порядок взаємодії підрозділів Національної поліції України з іншими правоохоронними органами України** від 15 березня 2020 року / Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України. URL: <https://mvs.gov.ua>.
13. **Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Статуту Національної поліції України"** № 1210 від 6 жовтня 2021 року // Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1210-2021-p>.

14. Закон України "Про цивільну оборону" № 1856-XII від 23 березня 1999 року (зі змінами) / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1856-14>.
15. Закон України "Про Службу безпеки України" від 25 березня 1992 року № 2229-XII (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12>.
16. Закон України "Про основи національної безпеки України" від 19 червня 2003 року № 964-IV (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
17. Закон України "Про боротьбу з тероризмом" від 20 березня 2003 року № 638-IV (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15>.
18. Закон України "Про державну таємницю" від 21 січня 1994 року № 3855-XII (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12>.
19. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Положення про Службу безпеки України" від 10 липня 2019 року № 568. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/568-2019-%D0%BF>.
20. Указ Президента України "Про Положення про Службу безпеки України" від 25 грудня 2018 року № 384/2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/384/2018>.
21. Закон України "Про оперативно-розшукову діяльність" від 18 лютого 1992 року № 2135-XII (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.
22. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Положення про порядок здійснення контролю за діяльністю Служби безпеки України" від 10 червня 2015 року № 358. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/358-2015-%D0%BF>.
23. Закон України "Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах" від 5 липня 1994 року № 80/94-ВР (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80>.
24. Рішення Конституційного Суду України у справі про конституційність положень Закону України "Про Службу безпеки України" від 1992 року від 19 грудня 2005 року № 8-рп/2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-05>.

Спеціальна література:

1. Буряков В.А. Органи Міністерства внутрішніх справ України: теорія та практика. – К. : Юридична думка, 2020. – 320 с.
2. Головка Т.О. Правові засади діяльності органів внутрішніх справ України: навчальний посібник. – Х. : Право, 2021. – 216 с.
3. Коваленко О.В. Органи і підрозділи Міністерства внутрішніх справ України в системі правоохоронних органів. – К. : Видавничий дім "КМ Академія", 2019. – 368 с.
4. Сіденко О.М. Організаційно-правові основи діяльності органів внутрішніх справ України. – Одеса : Фенікс, 2022. – 300 с.
5. Петрова І.В. Система органів Міністерства внутрішніх справ України: історія та сучасність. – Львів : Світ, 2021. – 288 с.
6. Шевченко Л.А. Правові аспекти діяльності органів внутрішніх справ України: монографія. – Чернівці : Рута, 2023. – 240 с.
7. Назарова І.А. Проблеми реформування органів внутрішніх справ України в умовах сучасних викликів. – К. : Наукова думка, 2020. – 252 с.
8. Литвиненко В.І. Державне управління в органах Міністерства внутрішніх справ України: теоретичні аспекти та практика. – Х. : Право, 2022. – 280 с.
9. Чередник С.В. Правовий статус і повноваження органів внутрішніх справ України. – К. : Юрінком Інтер, 2024. – 236 с.

10. Нікітенко О.Є. Спеціалізовані підрозділи Міністерства внутрішніх справ України: організація та функціонування. – К. : Юридичний факультет КНУ, 2021. – 192 с.
11. Кравчук І.М. Охорона громадського порядку в Україні: роль органів Міністерства внутрішніх справ. – Одеса : Видавничий дім "Астропринт", 2023. – 268 с.
12. Боровик І.В. Взаємодія органів внутрішніх справ з іншими правоохоронними органами України. – К. : Видавничий дім "Альма-Матер", 2020. – 280 с.
13. Корольов А.О. Правові засади діяльності поліції в системі органів Міністерства внутрішніх справ України. – Львів : Науковий світ, 2022. – 320 с.
14. Кучеренко С.О. Структура та функції органів внутрішніх справ України: навчальний посібник. – К. : Міжнародна Академія, 2024. – 240 с.
15. Харченко О.В. Адміністративно-правові аспекти діяльності органів Міністерства внутрішніх справ України. – К. : Київський національний університет, 2021. – 274 с.
16. Абрамова І.В. Служба безпеки України в умовах національної безпеки держави: проблеми організації та діяльності. – К. : Юридична думка, 2020. – 280 с.
17. Білоус В.А. Організаційно-правові аспекти діяльності Служби безпеки України: монографія. – Х. : Право, 2021. – 320 с.
18. Грішина Н.С. Роль Служби безпеки України у забезпеченні національної безпеки держави в умовах гібридних загроз. – Одеса : Фенікс, 2022. – 256 с.
19. Підготовка кадрового складу Служби безпеки України: теоретичні аспекти та практичні аспекти. – Київ : Національний університет оборони України, 2021. – 188 с.
20. Резніков І. М. Служба безпеки України: структура та правові засади діяльності. – Львів : Світ, 2022. – 240 с.
21. Сидоренко О.М. Правові основи діяльності Служби безпеки України: проблеми та перспективи. – К. : НІСД, 2020. – 194 с.
22. Черненко М.В. Модернізація Служби безпеки України в контексті реформування сектору безпеки і оборони. – К. : Наукова думка, 2023. – 305 с.
23. Гречка Ю.С. Організація і функції Служби безпеки України: сучасні виклики та перспективи. – К. : Інтерсервіс, 2024. – 175 с.
24. Лупишко І.О. Служба безпеки України: питання правового регулювання та реформування. – К. : Видавництво "Юридична думка", 2021. – 228 с.
25. Кривець Л.С. Служба безпеки України та її роль у захисті державних інтересів: навч. посіб. – Харків : Право, 2023. – 198 с.
26. Шевченко Т.В. Особливості правового статусу Служби безпеки України в умовах військових та надзвичайних ситуацій. – К. : Юрінком Інтер, 2021. – 211 с.
27. Ковальчук М.М. Аналіз правових норм, що регулюють діяльність Служби безпеки України у контексті міжнародного права. – К. : Інтерсервіс, 2024. – 263 с.
28. Яценко В.І. Взаємодія Служби безпеки України з іншими правоохоронними органами у сфері боротьби з тероризмом. – К. : Видавництво "Юридичні традиції", 2022. – 315 с.
29. Козаченко С.М. Теоретико-методологічні засади діяльності Служби безпеки України: виклики часу. – К. : Наукова думка, 2020. – 268 с.
30. Петров О.П. Проблеми правового регулювання та організації діяльності Служби безпеки України. – Київ : НІСД, 2023. – 282 с.

Тема 8. Органи досудового розслідування та оперативно-розшукової діяльності. Державне бюро розслідувань

Під час підготовки до семінарського заняття слід розглянути систему органів досудового розслідування в Україні, а також звернути окрему увагу на особливості

нормативно-правового регулювання процесуального статусу підрозділів Національного антикорупційного бюро України та Державного бюро розслідувань. Необхідно дослідити питання реалізації окремих повноважень цими органами, які обумовлені специфікою попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень відповідно до вимог чинного законодавства.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Яка роль органів досудового розслідування в системі кримінального правосуддя України?
2. Які основні завдання та функції покладені на органи досудового розслідування згідно з Конституцією та законодавством України?
3. Які органи здійснюють досудове розслідування в Україні, і як вони взаємодіють між собою?
4. Які основні повноваження органів досудового розслідування при проведенні розслідування кримінальних правопорушень?
5. Що таке оперативно-розшукова діяльність, і які органи здійснюють її в Україні?
6. Які основні завдання оперативно-розшукової діяльності та які органи мають право її здійснювати?
7. Які обмеження та гарантії прав людини існують при проведенні оперативно-розшукової діяльності в Україні?
8. Яка роль прокуратури в організації та контролі за досудовим розслідуванням?
9. Які права та обов'язки слідчого органу при проведенні досудового розслідування?
10. Яка роль суду в процесі досудового розслідування та як суд здійснює нагляд за законністю таких розслідувань?
11. Як регулюється проведення негласних слідчих (розшукових) дій в Україні?
12. Яке місце Державного бюро розслідувань (ДБР) в системі органів досудового розслідування України?
13. Які основні завдання та функції Державного бюро розслідувань?
14. Як організована діяльність ДБР щодо розслідування злочинів, скоєних посадовими особами, та чим його повноваження відрізняються від інших органів досудового розслідування?
15. Які основні проблеми та виклики існують у роботі органів досудового розслідування та оперативно-розшукової діяльності в Україні?

Практичне завдання:

1. Ознайомтесь з основними положеннями кримінально-процесуального законодавства України, зокрема Кримінального процесуального кодексу України та Закону України "Про оперативно-розшукову діяльність".
2. Розгляньте конкретний випадок злочину (наприклад, крадіжка, шахрайство, чи інше кримінальне правопорушення) і визначте:
 - Які органи досудового розслідування мають повноваження для розслідування цього злочину.
 - Які слідчі та оперативно-розшукові дії можуть бути проведені для збирання доказів.
3. Оцініть правові гарантії прав людини в процесі досудового розслідування:
 - Як забезпечується дотримання прав підозрюваних та обвинувачених осіб.
 - Які процедури необхідно дотримуватись, щоб досудове розслідування було законним.

Література:

Нормативний матеріал:

1. **Кримінальний процесуальний кодекс України** : Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI (зі змінами та доповненнями станом на 2024 рік). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
2. **Закон України "Про оперативно-розшукову діяльність"** : Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-XII (зі змінами та доповненнями станом на 2024 рік). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.
3. **Закон України "Про Державне бюро розслідувань"** : Закон України від 12 листопада 2015 року № 794-VIII (зі змінами та доповненнями станом на 2024 рік). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19>.
4. **Закон України "Про прокуратуру"** : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII (зі змінами та доповненнями станом на 2024 рік). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>.
5. **Закон України "Про Національну поліцію"** : Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII (зі змінами та доповненнями станом на 2024 рік). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
6. **Кодекс України про адміністративні правопорушення** : Закон України від 7 грудня 1984 року № 8073-X (зі змінами та доповненнями станом на 2024 рік). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
7. **Закон України "Про міжнародне співробітництво у кримінальних справах"** : Закон України від 5 червня 2014 року № 1703-VII (зі змінами та доповненнями станом на 2024 рік). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1703-18>.
8. **Закон України "Про боротьбу з корупцією"** : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII (зі змінами та доповненнями станом на 2024 рік). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
9. **Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку організації досудового розслідування в Україні"** : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 червня 2017 року № 547. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/547-2017-п>.
10. **Порядок проведення оперативно-розшукової діяльності у Національній поліції України** : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 15 вересня 2020 року № 707. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1045-20>.

Спеціальна література:

1. Голікова, О.Ю. Досудове розслідування в кримінальному процесі України: монографія. – К. : Юрінком Інтер, 2021. – 324 с.
2. Левченко, В.І. Оперативно-розшукова діяльність в Україні: теоретичні та практичні аспекти: навч. посіб. – Харків : Право, 2020. – 240 с.
3. Іванова, О.М. Органи досудового розслідування України: організаційно-правовий аналіз: монографія. – К. : Юридична думка, 2022. – 298 с.
4. Тарасенко, О.О. Державне бюро розслідувань: правовий статус і функціонування в Україні: наукова стаття. – Одеса : Фенікс, 2023. – С. 44–50.
5. Чернявська, М.О. Органи досудового розслідування та їх роль у забезпеченні правопорядку в Україні: монографія. – Львів : Світ, 2021. – 289 с.
6. Мельник, О.П. Правовий статус органів досудового розслідування в кримінальному процесі: навч. посіб. – Київ : Алерта, 2024. – 275 с.
7. Єрмак, О.О. Державне бюро розслідувань: організація та функції: навч. посіб. – Харків : ХНУ, 2022. – 215 с.

8. Бойко, С.В. Оперативно-розшукова діяльність: правові та практичні аспекти: монографія. – Київ : Ліра-К, 2020. – 310 с.
9. Коваленко, Л.М. Система органів досудового розслідування в Україні: зміни та перспективи: науково-практичний посібник. – Чернівці : Рута, 2021. – 304 с.
10. Гнатенко, І.І. Кримінальні процеси та органи досудового розслідування: курс лекцій. – Одеса : Фенікс, 2020. – 246 с.
11. Щербань, О.М. Модернізація системи органів досудового розслідування: міжнародний досвід і українські реалії: стаття. – Харків : Право, 2023. – С. 55–62.
12. Кудрявцев, П.О. Державне бюро розслідувань: проблеми організаційного забезпечення діяльності: монографія. – Львів : Наукова думка, 2022. – 283 с.
13. Зінченко, В.І. Особливості оперативно-розшукової діяльності в Україні: правовий аспект: навч. посіб. – Київ : Видавництво Ліра, 2021. – 265 с.
14. Бабенко, Р.О. Правові основи діяльності органів досудового розслідування та оперативно-розшукових органів в Україні: наукова стаття. – Львів : Світ, 2020. – С. 92–100.
15. Литвиненко, І.А. Зміни в органах досудового розслідування: практичні наслідки для правозастосування: монографія. – Чернівці : Рута, 2024. – 320 с.

Тема 9. Адвокатура і нотаріат в Україні

Конституція України проголошує існування одного з найважливіших правових інститутів – адвокатури, основним завданням якої є забезпечення права на захист від обвинувачення та подання іншої правової допомоги в тому числі представництва громадян, юридичних осіб у судах. Адвокатура – це добровільне професійне громадське об'єднання, покликане сприяти захисту прав і свобод та представляти законні інтереси громадян України, іноземців, осіб без громадянства, юридичних осіб, надавати їм юридичну допомогу.

Безумовно важливими є принципи, якими повинен керуватися адвокат у процесі своєї діяльності, серед яких особливу увагу слід приділити наступним: принцип незалежності адвокатури, принцип демократизму та гуманності, принцип верховенства закону (законності), принцип конфіденційності тощо. Аналізу і вивчення потребують питання пов'язані із правовим статусом адвоката, охороною адвокатської таємниці, видами дисциплінарних стягнень, які покладаються на адвоката тощо.

Нотаріат в Україні – це система органів та посадових осіб, на які покладено обов'язки засвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, і робити інші нотаріальні дії з метою надання їм юридичної сили. Організація діяльності нотаріату регулюється Законом України «Про нотаріат» від 2 вересня 1993 року. Норми, що регулюють організацію і діяльність нотаріату, становлять самостійну галузь законодавства. Нотаріуси у своїй діяльності керуються також постановами і розпорядженнями Кабінету Міністрів України, наказами та інструкціями Міністерства юстиції України.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Яка роль адвокатури в правовій системі України?
2. Які основні функції адвокатури в Україні згідно з законодавством?
3. Які вимоги висуваються до осіб, які бажають стати адвокатами в Україні?
4. Як здійснюється процес реєстрації адвоката та його діяльності в Україні?
5. Які права та обов'язки адвоката при виконанні професійних обов'язків?
6. Як адвокат захищає права та інтереси своїх клієнтів, і в яких випадках адвокат має право на захист від держави?
7. Як здійснюється дисциплінарна відповідальність адвокатів в Україні?

8. Які органи адвокатського самоврядування існують в Україні і яку роль вони виконують?
9. Як адвокат може представити інтереси клієнта в суді та в інших органах?
10. Які існують обмеження щодо діяльності адвоката, зокрема у випадках конфлікту інтересів?
11. Як здійснюється контроль за діяльністю адвокатів в Україні?
12. Яка роль нотаріату в правовій системі України?
13. Які основні функції нотаріусів в Україні?
14. Які вимоги висуваються до осіб, які бажають стати нотаріусами в Україні?
15. Як регулюється діяльність нотаріусів, зокрема їх права та обов'язки?
16. Які основні відмінності між адвокатами та нотаріусами щодо їхніх функцій та повноважень?
17. Які документи можуть бути засвідчені нотаріусом, і яка їх юридична сила?
18. Як здійснюється контроль за діяльністю нотаріусів в Україні?
19. Адвокатська таємниця. Основні принципи адвокатської етики. Гарантії адвокатської діяльності.
20. Виконання функцій нотаріату іншими органами та посадовими особами.

Задача 1.

Тищенко, Андрухів та Мицик, маючи свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю і здійснюючи адвокатську діяльність індивідуально, вирішили об'єднати свої зусилля і створити адвокатське бюро, яке вони зареєстрували відповідно до закону. Після реєстрації адвокатське бюро розпочало свою діяльність.

1. Який порядок створення адвокатського бюро, адвокатського об'єднання?
2. Дайте правову оцінку ситуації.

Задача 2.

Громадянин Руденко, який мав повну вищу юридичну освіту і стаж роботи юрисконсультом 4 роки, був членом політичної партії «Свобода», вирішив стати адвокатом і подав документи до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури.

В комісії йому пояснили, що перед тим, як складати іспит, він має пройти стажування у адвоката Бондаренка, який є досвідченим фахівцем, має стаж адвокатської діяльності 14 років, має чудові педагогічні здібності, про що свідчить те, що на даний час він має шістьох стажистів.

Крім того, в комісії Руденка попередили, що у разі успішного складення кваліфікаційного іспиту і отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю він має припинити членство в партії, оскільки «їм не потрібно, щоб адвокати надавали перевагу партійним, а не корпоративним інтересам».

1. Який порядок проходження стажування особи, яка має намір здійснювати адвокатську діяльність?
2. Дайте правову оцінку ситуації.

Задача 3.

Міністерство юстиції України за поданням Головного управління юстиції у Львівській області прийняло рішення про анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю щодо громадянина Никоненка, оскільки він протягом 3,5 років після отримання свідоцтва не здійснював нотаріальну діяльність і тому є сумніви щодо його кваліфікації і можливості на належному рівні надавати нотаріальні послуги.

Дайте правову оцінку ситуації.

Література:

Нормативний матеріал:

1. **Конституція України:** Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. – Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. **Закон України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність":** Закон України від 5 липня 2012 року № 5076-VI. – Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 27. – Ст. 282.
3. **Закон України "Про нотаріат":** Закон України від 2 вересня 1993 року № 3425-XII. – Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 39. – Ст. 383.
4. **Кримінальний процесуальний кодекс України:** Кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. – Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9-10, № 11-12, № 13. – Ст. 88.
5. **Цивільний процесуальний кодекс України:** Кодекс України від 18 березня 2004 року № 1618-IV. – Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40-41, 42. – Ст. 492.
6. **Господарський процесуальний кодекс України:** Кодекс України від 6 листопада 1991 року № 1798-XII. – Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 6. – Ст. 56.
7. **Закон України "Про безоплатну правову допомогу":** Закон України від 2 червня 2011 року № 3460-VI. – Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 51. – Ст. 577.
8. **Наказ Міністерства юстиції України "Про затвердження Інструкції з організації нотаріального діловодства":** Наказ Міністерства юстиції України від 22 грудня 2010 року № 3253/5. – Офіційний вісник України. – 2010. – № 99. – Ст. 3571.
9. **Наказ Міністерства юстиції України "Про затвердження Порядку ведення Єдиного реєстру нотаріусів України":** Наказ Міністерства юстиції України від 24 грудня 2020 року № 4550/5. – Офіційний вісник України. – 2021. – № 3. – Ст. 96.
10. **Рішення Ради адвокатів України "Про затвердження Правил адвокатської етики":** Рішення Ради адвокатів України від 9 червня 2017 року № 79. – Офіційний вісник Національної асоціації адвокатів України. – 2017. – № 6.
11. **Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України":** Постанова Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 року № 228. – Урядовий кур'єр. – 2014. – № 127.
12. **Наказ Міністерства юстиції України "Про порядок проходження стажування нотаріусами":** Наказ Міністерства юстиції України від 28 грудня 2012 року № 1960/5. – Офіційний вісник України. – 2013. – № 1.

Спеціальна література:

1. **Вільчик В.В. (ред.)** Адвокатура України: сучасний стан та перспективи розвитку: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 21 лютого 2020 р.) / за ред. В.В. Вільчика. – Харків: Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2020. – 250 с.
2. **Бакаянова Н.М.** Адвокатська діяльність в Україні: навчальний посібник / Н.М. Бакаянова. – Одеса: Національний університет "Одеська юридична академія", 2021. – 150 с.
3. **Пілюк С.В., Кузнєцова З.В., Коваль А.В.** Адвокатура в Україні: навчальний посібник / С.В. Пілюк, З.В. Кузнєцова, А.В. Коваль. – Одеса: Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2021. – 80 с.

4. **Фурса С.Я. (ред.)** Адвокатура України: підручник у двох книгах. Книга 1. Організація адвокатури (з практикумом) / за ред. С.Я. Фурси. – Київ: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2020. – 470 с.
5. **Коротюк О.В.** Нотаріат в Україні: навчальний посібник / О.В. Коротюк. – Київ: Видавництво ОВК, 2020. – 606 с.
6. **Кучинський І.Є.** Адвокатура України: монографія / І.Є. Кучинський. – Київ: Юрінком Інтер, 2022. – 320 с.
7. **Тимченко Л.О.** Нотаріат України: підручник / Л.О. Тимченко. – Львів: Видавництво Львівського університету, 2023. – 400 с.
8. **Головатий С.П.** Адвокатура: історія, сучасність та майбутнє: монографія / С.П. Головатий. – Харків: Право, 2022. – 350 с.
9. **Шульга М.О.** Нотаріальна діяльність в Україні: сучасний стан і перспективи: монографія / М.О. Шульга. – Чернівці: Рута, 2021. – 290 с.
10. **Дячук О.В.** Проблеми функціонування нотаріату в Україні: монографія / О.В. Дячук. – Київ: Юстініан, 2024. – 310 с.

Тема 10. Митні органи та податкові органи України

У сучасних умовах глобалізації та інтеграції економік роль цих органів стає дедалі більш значущою. Вони не лише забезпечують наповнення державного бюджету, але й регулюють зовнішню торгівлю, сприяють розвитку підприємництва та захищають економічні інтереси країни. На семінарському занятті студентам треба розглянути основні функції, структуру та діяльність митних і податкових органів. Особливу увагу варто приділити сучасним викликам, з якими стикаються ці органи, а також реформам, що впроваджуються для підвищення їхньої ефективності.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Органи загального управління митною справою в Україні.
2. Державна митна служба України у реалізації державної митної справи.
3. Завдання і повноваження Державної митної служби України.
4. Права та обов'язки працівників митних органів України.
5. Державна податкова служба України – загальна характеристика.
6. Завдання і повноваження Державної податкової служби України.
7. Права Державної податкової служби України.
8. Керівництво Державної податкової служби України.
9. Яка основна мета митних органів України?
10. Які функції виконує Державна фіскальна служба України?
11. Які основні етапи проходить товар на митному кордоні України?
12. Що таке митна декларація і які її основні елементи?
13. Які види митних платежів існують в Україні?
14. Які права та обов'язки має особа, що здійснює митне оформлення товарів?
15. Як здійснюється контроль за сплатою податків в Україні?
16. Які основні зміни в законодавстві про митну справу України відбулися в останні роки?
17. Що таке "митний брокер" і яку роль він відіграє у митному процесі?
18. Які основні міжнародні угоди регулюють митні відносини України з іншими країнами?

Практичне завдання:

1. Ознайомтесь із положеннями Митного кодексу України та нормативними актами, які регулюють діяльність митних органів.

Розгляньте ситуацію:

- Компанія імпортує товар на територію України. Під час митного оформлення з'ясувалося, що декларована вартість товару є нижчою за ринкову. Митний орган зупинив митне оформлення та ініціював перевірку.
- Визначте, чи мав митний орган право зупинити оформлення. Які кроки має зробити компанія для завершення процедури митного оформлення?

2. Ознайомтесь із Податковим кодексом України та законодавством, яке регулює діяльність податкових органів.

Розгляньте ситуацію:

- Підприємство отримало акт податкової перевірки, у якому зазначено, що воно неправильно застосувало ставку ПДВ, через що виникла недоїмка. Підприємство не згодне з висновками перевірки.

Визначте:

- Які кроки має зробити підприємство для оскарження результатів перевірки?
- Які органи та процедури залучені у процесі оскарження?

Література:

Нормативний матеріал:

1. **Митний кодекс України** : Закон України № 4495-VI від 13.03.2012 р. (із змінами та доповненнями станом на 2024 рік). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4495-17>.
2. **Податковий кодекс України** : Закон України № 2755-VI від 02.12.2010 р. (із змінами та доповненнями станом на 2024 рік). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17>.
3. **Закон України "Про державну фіскальну службу України"** : № 4495-VI від 21.11.2013 р. (з урахуванням змін). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4495-17>.
4. **Закон України "Про митний тариф України"** : № 1774-VI від 01.06.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1774-17>.
5. **Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування"** : № 1105-VI від 23.09.1999 р. (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1105-15>.
6. **Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку організації та здійснення митного контролю"** : № 982 від 21.08.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/982-2019-%D0%9F>.
7. **Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку подачі митної декларації"** : № 1234 від 19.10.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1234-2021-%D0%9F>.
8. **Інструкція про порядок застосування митної декларації, затверджена Держмитслужбою України** : Наказ № 7 від 25.01.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/7-2020-%D0%9F>.
9. **Закон України "Про адміністративні послуги"** : № 5203-VI від 06.09.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/5203-17>.
10. **Закон України "Про валютне регулювання"** : № 2222-VIII від 21.06.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2222-19>.
11. **Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку справляння митних платежів"** : № 533 від 12.05.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/533-2021-%D0%9F>.
12. **Порядок митного оформлення товарів та транспортних засобів, затверджений Держмитслужбою України** : Наказ № 249 від 22.06.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/249-2017-%D0%9F>.

13. Закон України "Про акцизний податок" : № 265/95-ВР від 11.12.1995 р. (із змінами та доповненнями станом на 2024 рік). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/265/95-%D0%92%D0%A0>.
14. Постанова Кабінету Міністрів України "Про створення та функціонування митних органів" : № 866 від 12.06.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/866-2020-%D0%9F>.
15. Закон України "Про контрабанду" : № 2006-VI від 06.05.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2006-17>.

Спеціальна література:

1. Андрєєва, О.В. Податкове адміністрування в Україні: навч. посіб. – К. : Алерта, 2020. – 280 с.
2. Беляєва, В.В. Митне право України: теорія і практика: монографія. – К. : Юрінком Інтер, 2021. – 312 с.
3. Трофімова, О.Ю. Податкові органи в системі державної влади України: навч. посіб. – Харків : Право, 2022. – 204 с.
4. Кравченко, О.М. Митна справа: основи теорії та практики. – Львів : Львівський університет, 2019. – 268 с.
5. Панасенко, І.Ю. Правові основи діяльності митних органів України: монографія. – Одеса : Фенікс, 2021. – 315 с.
6. Лук'янова, І.А. Система податкових органів України: стан та перспективи розвитку: наук. стаття. – Житомир : ЖДУ, 2023. – С. 58–64.
7. Петренко, В.С. Податкова система України: організаційно-правові аспекти: монографія. – Київ : Юридична думка, 2022. – 292 с.
8. Горбань, І.С. Митна політика України в умовах глобалізації: навч. посіб. – К. : КНЕУ, 2024. – 310 с.
9. Мельник, О.П. Функціонування митних органів України: теоретичні засади та практика: монографія. – Чернівці : Рута, 2023. – 295 с.
10. Світлова, Л.І. Митне право та його роль у розвитку економіки України: навч. посіб. – Харків : Видавництво ХНУ, 2020. – 230 с.
11. Волкова, А.М. Податкова реформа в Україні: проблеми та перспективи: науковий журнал. – К. : Наукова думка, 2021. – № 5. – С. 15–22.
12. Тимошенко, І.М. Аналіз діяльності митних органів України у контексті євроінтеграційних процесів: монографія. – К. : Видавництво "Право", 2022. – 276 с.
13. Пронозін, О.М. Митне законодавство України: зміни та новації: навч. посіб. – К. : Вища школа, 2023. – 214 с.
14. Корнієнко, І.М. Податкове право України: курс лекцій. – Х. : Право, 2021. – 290 с.
15. Петров, О.В. Митне оформлення товарів в Україні: нові підходи та проблеми практики: науково-практичний посібник. – Одеса : Фенікс, 2024. – 318 с.